

Még néhány szó a viharágyukról.

A számos helyről hozzám érkezett fölhívásnak engedve, megejtettem a Magyarországon eddig forgalomban lévő viharúzó készülékek felett tanulmányomat s annak eredményéről e lapok útján már be is számoltam.

Ezen korábbi ismertető közleményemből kifolyólag gazdaközönségünk már teljesen tisztában lehet a helyzettel s annyit megtudhatott, hogy a forgalomban lévő viharúzó készülékek nemcsak célszolgálat tekintetében nem állják meg a helyes kritikát, de megtudhatta azt is, hogy azok főleg fegyvertechnikai szempontokból esnek több-kevesebb s különös kifogás alá, mely állapot annál kevésbé hagyható figyelmen kívül, mert a készülékek hátrányos szerkezetéből származó balesetekért és emberéletáldozatokért, valamint ezek következményeiért, a készüléket használó gazdaközönség erkölcsi és jogi felelősséggel tartozik s isteni és emberi törvények szerint az, minden sérülés- és halálesetből kifolyó károkért anyagi tekintetben föltétlenül szavatosságra vonható.

No ha már ez így van, hivatásszerű kötelességemet vélem leróni s ezzel egyúttal a hozzám érkezett másodrendű kérelemnek is eleget teszek, amikor általánosságban közrebocsájtom mindazon elveket, melyekre a viharúzó készülékek konstruálásánál szigorúan tekintettel kell lenni.

Annak az ágyúnak mindenekelőtt a fegyvertechnika összes követelményeinek meg kell felelnie. Hogy azonban ezek melyek, azokat e helyen részletesen leírni nem lehet. De általánosságban annyit igenis elmondhatok és elmondanom szükséges is, hogy azok felölelik az anyag minőségét és a szerkezeti tulajdonságokat.

Nagyjából azt is kiemelem, hogy az anyag minőségének megállapításánál nagy szerepet játszik a löanyag mifélesége; mert például: ha én nitrálpórt használok a lövöldözésekhez, akkor bronz- és aczelanyagkeveréket tölteny-kamrának már nem alkalmazhatok; mert a por heve az anyagból a czint fölolvastva, kiválasztja s nemcsak készüléket teszi a löanyag rövid használat után teljesen tönkre, de előbb-utóbb ember-áldozatot is vesz.

A bronz anyaga magában véve pedig még salétrom-preparátumokra sem alkalmas; hiányozván ugyanis ennél a megkívántató rugékonyság és hátrányos keménysége annak izzé-porrá történendő veszélyes szétforgácsolását eredményezi bizonytalan rövid időleges használat után.

A mi pedig a szerkezeti sajátosságait illeti, erről e helyen csak annyit mondhatok általánosságban, hogy annak a személybiztonsági és célhasználhatósági igényeket a lehetőséghez mérten teljesen ki kell elégíteni.

A mi eddigi viharágyúgyáros uraink azonban nem bírván fegyvertechnikai ismeretekkel, összehördtek oly szörnyetegeket, különösen a szerkezeti alapkellék rovására, hogy csak csekélyebb fegyvertechnikai ismerettel is bíró gondolkodó léleknek megborsózik a háta azok láttára s álmélkodik a gazdaközönség és az arra hivatott hatósági közegek közönye fölött, ami annyi éveken keresztül türte a cél szolgálatában alig-alig álló emberirtó készülékek rombolásait nemcsak, de sőt ily silány és veszedelmes készülékeknek — hihetőleg felelőségük és szavatosságuk tudatának föl nem ismerésében — még szolgálatukban drága pénzen helyet is adott.

No de most már hódítván mindenfelé a viharágyúzás eszméje, elérkezett ideje annak, hogy az ágyúkkal illetékes szakközegek is behatóbban foglalkozzanak s hogy az eddigi veszélyes korcsalkotásoktól a közönség továbbra megoltalmaztassék.

Persze, gyáros uraink üzleti szempontból fogván föl eddig a dolgot, mint egyáltalán nem fegyvertechnikusok, tovább nem is gondoltak és a fogyasztóközönség érdekét — akarva és nem akarva is — mellőzték.

Ennek nem lehet, nem szabad tovább megtörténnie. Ezeknek az állapotoknak ellentmondok lelkiismeretes kötelesség-érzetem egész hevével és tudásom egész tárházával. Tessek fegyvert, ágyut gyártani bármely, a fegyvertechnika által elfogadott szerkezettel; de nem az emberi testépséget és életet — az üzleti eredmények érdekében — különben is céliránytalan gyártmányok forgalombahozatalával áldozatul dobni.

Mit akarnak újat viharágyúgyártóink? Nem elég jök

Éjszaka.

A nap lassan lebukik a város mögé, a tulsó parti fákon fénye pedig fölfelé halad. Már csak a jegenyék legtetején látszik belőle valami, a többi árnyékba merült. Ez az alkonyatnak az az ideje, amit a tanyákon így mondanak az emberek: fahögyben a nap. Ott azt úgy értik, hogy a nap lemenőben úgy látszik, mintha valamely messzi fa tetejére volna fölszúrva. Itt pedig, a tiszteletreméltó kultura helyén, ugyanebben az időben nem a nap van a fahegyben, hanem csak utolsó sugara, amit onnan a tulsó oldalról csókúl a faleveleknek küld s amit elfognak a levelek elől a város nagy palotái.

Az állóbárákón már alig van élet. Az utolsó halász, aki még nem ment haza, a szákkal betekint a halai közé, nézvén, hogy van-e köztük beteges. Olyan, akit külön helyre, az ispotájba kellene tenni. A rab-halaknak ilyen jó módjuk van, tekintetet vetnek feljűk, hogy nem-e beteges. Hasonlókép, mint a rabembereknél. Ott is naponta föltekintik őket, hogy van-e, aki bajban volna s ha van, aló az ispotájba. A szabadon futkározó embereknek nincsen ilyen jó felügyeletes sorsuk. Ha esténként közjűk is benyulna egy hatalmas szákkal valamely hatalmas kéz és vizsgálót tartana affelől, hogy közjűk ki a beteg, kinek fáj a szive, az agya, kit gyötör a szomorúság, kit a kései bánat — mennyi ispotáj kellene akkor, óh uram isten.

Az utolsó halász is elmegy s úgy látszik, hogy csakugyan erre várt a hold, mert a tulsó parton azonnal haladni kezd szép nagy piros tökféjével fölfelé. Olyan mérges tekintete van neki. És látható benne szent Dávid, amint

hegedül. Némely vékonyka felhők elébe osonnak, szinte beleszűrődnek a fényes ábrázatba, de hiába teszik a balgagagok. A hold ezeken a hiábavalóságokon megbékül. Erősek szokása ez. Míg senkisémb bántotta, haragos volt, maga sem tudta miért. Most, hogy gyöngé ficzkók incselkednek vele, nevet. Nevezz jó öreg, kedves éjszakáknak fehér napja, te vén csodálatosság a magad ezüst fényességében. Lám, hogy jó kedved van, a szél is azonnal sziveskedett feltámadni és nyikorogtatja a kikötőhajók támasztó czölönkjeit. A hajók farában a belső oldallámpákat kigyújtják és topognak a sleppék kongó tetején nagy csizmás hajósok. Föláll az őrtálló matröz s veri a haragon a fertályórákat. Értenek-e vajjon a halak az órákhoz? S egyáltalán miféle időszámításuk van nekik? A sötét víz titokzatos tömegeivel halkan fut el a hajók alatt, országa titkaiból semmit el nem árul.

Messzebb mérgesen búgnak a gyárak. Mikor haragos fűrészei közé bekap egy-egy nagy gerendát a gép, elbődül, mint a vadállat etetés elején. Ha megette a gerendát, sivit egyet, ilyenkor fűtörész. Gerendát vágott-e ketté, vagy embert, ki tudná ilyen messziről megmondani. Ami messze van, az messze van. Amott van messze egy hosszú feketesség. Azután jön rajta egy másik hosszú feketesség. Ki nem nézné az ember, hogy mifélék lehetnek ott így egymáson, csak mikor a hold újra előbűjt, látható, hogy egyik fekete lecsúszik a másikról s átcsúszik a vasúti hídra s azon morogva átszalad. Ugyan mire való ez a nagy sietség?

Vasdarábok vannak a parton, hosszú és pirosra festett vasdarábok, mert manapság már a vasak is kendőzik magukat. Ül rajtuk egy ember meg egy asszony, kéz a kézben, az asszony hallgat, az ember pipál, a fejében simléderes lapos sapka. Ezek hajósok, valamelyik sleppről való

a mi fegyvereink? S ha újat akarnak, akkor újítsanak valóban; hozzanak az eddigi fegyvereknél jobbat létre. Az újítás terén a sikerért csak üdvözljük őket; de a rossz, a veszélyes készítményekért ne számítsanak elismerésre, dícséretre. Míg az eddigieknél jobb gyártmányokkal nem tudnak előállni, addig utánózzák, recipiálják a viharúzó készítményeknél is a technikai kellékeknek megfelelő fegyver-, ágyúszerkezeteket és ne igyekezzenek értéktelen szabadalmak kieszközlésével a közönség jóhiszeműségét illetéktelen öngyárapodási célból s tán még a lelkiismeret rovására is kiaknázni.

Az eddigi u. n. viharágyú-szabadalmi okmányok teljesen értéktelen okiratok, melyek illetékes vagyonszerzéshez egyetlenegy gyártót sem fognak juttatni.

A viharágyú szerkesztésénél követendő a fegyvertechnika szabályai és átteendő a közönséges ágyú szerkezetei; ehhez pedig nem szükséges semmiféle szabadalmi oklevél!

Ki az eddigi ágyúknál jobbat képes előállítani, az álljon elő; az csinálhat ágyúkat; az vagyonhoz fog jutni; ehhez fogják az illetőt juttatni Európa nagyhatalmasságai. De szabadalmi okirat még ezek kezében sem leend soha; e célból az államok szabadalmi okiratokat nem szoktak osztogatni.

Fegyvert és ágyút készíthet mindenki; szabad a verseny, csak csinálni kell; de létjogosultságuk csak a hangoztatott követelményeknek megfelelőeknek van és kelendősegre is csak ezek számíthatnak.

A fegyvertechnika megköveteli, hogy az ágyú a biztonsági igényeknek megfelelően. Ezeknek megfelel: ha az a gázoknak jól ellentáll; ha az egyszerű, könnyen és veszélytelenül kezelhető; ha lehetőleg olcsó, kellő gyors tüzelési képességgel és a megkívántató hordképességgel bír.

Ami pedig speciell a viharágyú különleges kellékét illeti, az az, hogy az az elemi csapásokkal szemben való védelemhez kívántató igényeknek is megfelelően. És ezeknek az megfelel: ha a mozsárhoz a tubusz megfelelő vastag vaslemezről készíttetik, helyes hossz- és szélességi átmérettel; ha a tubusz érintkező széleivel egymásra hajtva, leka-

lapáltatik és ezután szögecsöltetik; ha az ágyúalkotás függőleges helyzetben, valamint mély és magas szögekben — kellő irányíthatási célból — megszilárdíttatik; ha annak állványszerkezete is az egész ágyúapparátussal együtt körülalokban forgatható és ha az állványra a vele együtt forgó védházikó is elhelyezhető, mely házikó lehet ugyan alkalmatlan minden kényelemre, de elég alkalmas a kezelő személynek a nap heve, az eső, a zivatar és az esetleges jégverés ellen való védelem nyújtására, a lőanyag, a lőszer s apróbb felszerelési kellékek biztonságba helyezésére és legyen akként elhelyezve az állványszerkezeten, hogy a lövöldözést esetleg a házikóból is lehessen folytatni, mely esetben a személyi biztonság is fokozottabb.

En emez elvnek keresztülvitele mellett tartom csak tökéletesnek a viharágyút s nehogy ama hiedelemben legyen gazdaközönségünk, hogy én csak egyszerűen a negáczió kényelmes terén kívánok mozogni, hogy csak egyszerű kedvtelésből, kizárólag csak kritikusnak óhajtok tekinteni, ki egyébként magam a bírálattól tartok — és hogy ama már több oldalról is hangoztatott váddal szemben, hogy ágyúink (?) bírálatával többet ártottam a viharágyúzás eszméjének és a szent ügynek, mint használtam, mihamarább tisztázzam magamat, — bejelentem, hogy a *morális presszióknak engedve*, minden más irányú elfoglaltságom dacára is a fenti elveknek megfelelő viharágyú készülékeket — engedvén egyúttal emez irányú felszólításoknak is — szerkeszteni magamat elhatároztam, sőt már szerkesztettem is, még pedig — számítva a különféle ízlésekre, — többféle kivitelben, melyek rövidesen az előállítás stádiumába jutnak, amennyiben eredeti mintáim technikai rajzai már egy általam kiválasztott kitűnő gyáros kezei közt vannak, ki a gyártáshoz az előkészületeket ép most fejezi be.

Főlöszlegesen mondanom talán, hogy ágyúim konstruálásánál gondot fordítottam arra is, hogy a kezelő személyzet lőanyagot pusztán ne kezelhessen, hogy az a lövészhelyre készen — reá nézve mennél veszélytelenebb alakban — kapja kezére s hogy azzal visszaélést se követhessen el.

És úgy a fegyvertechnika, mint különlegesen a viharágyúzás eddig érvényre jutott szabályainak is mindenek-

kormányosék, akik kijöttek a partra, nézni az esti vizet. Szebb ez így, mintha a hajóról néznék. Igen, ily bohók némely emberek, de kérdés, hogy nem nekik van-e igazuk.

Mit lehet azt tudni, hogy kinek van igaza. Ez a csavargóforma is, aki itt a kövön alszik, mikor így alszik, egészen helyén és rendesen éli a világot. Lehet, hogy szépeket álmodik, lehet azonban, hogy ital irányában nyújtotta panaszát s csak akkor hervadt le ide az anyaföldre, mikor hozzátérni már igen kívánczolt. Amodébb — valami rácz hajón — a rácz ezitorát pöngetik és keserűen szól bele az éjszakába a búsuló régi nóta — haj, az valami nagyon szép kis lányról beszél, a Dána, vagy az Iliádka, vagy a Ljubicza ez, szép lány az, hallják, fekete szeme van neki, kettő.

Emitt pedig erősen csobog a víz. Ez onnan van, hogy az a tekintélyes testű vízi edény, amely rajta fekszik, nem egyéb, mint fürdőház. Széles és sok habot fog, egyebet azonban nem csinál. Jó, esendes fenekek az idén a fürdőházak, nem csapnak semmi lármát, mert nem is kívánczok beléjük senki. Más esztendőben pünkösdi szombatján volt a megnyitásuk, az idén azonban alighanem majd csak Szilveszterre támad bennük némi forgalom. Ezért is oly szomorúak szegények. Apró lélekvesztőiket tánczoltatja a víz és lánczaikon csörögnek a kisdud fenevadak. Csakugyan azok: több feneket megették ezek már, mint némely oroszlán.

E dolgok fölött hallgatagon áll egy vashíd, nézve a másikat. Bánja is ő. Neki az életéhez, többféle feladatai között, az is hozzátartozik, hogy a halálbaugróknak alkalmas deszkául szolgáljon. Az emberi szíveknek egy részét húzza magához a vizeknek mély titokzatossága, éjszakai sötét birodalma. Elrejtőzni és elhalni kívánnak, de csak benne kívánnak s van, ki bár válogathatna a halálnak ké-

nyelmes fajtáiban is, öntudatlanul, vagy vezető tudással menekül bele ebbe a mélységes ringató ágyba. Oh, soha nem felejttem, egyszer évek előtt, két kis gyerek... Apátlan, anyátlan agrólszakadtak, ninesetlenül löködvén jobbra-balra e kegyetlen világban, kisdud fejükben így határozták, bár lehet, hogy az anyjuk hívta őket, hogy innen e helyről belépjenek az alanti titkos tömkelegbe. Madzaggal egymáshoz kötötték magukat és a halálhoz vezető út ezen vasdeszkájáról szomorúan leléptek az árva kicsinyek. Estek egy darabkát s talán már a halálban is gondolták magukat, mikor közbejötték különféle telefondrótok és útjukat megakasztották. Erős a telefondróttól, ha sok van együtt, egy-két rövidke emberéletet elbir, ámde nem bírta el a madzag, mert az elszakadt s így külön-külön szakadtak alá a magasból az elszánt távozók. A víz utazó országában az egyik benne is maradt, a másikat kifogták. Mert hiába alszik a hajós, hiába hever mély álomban a kövön a parti csavargó, csobbanásokra altából észhez kap, ladikba ugrik és vadászatot kezd a víz ellen az éjjeli sötétben az emberéletért. Ami nem kis munka, bár lehet, hogy emennek a kimentése azért sikerült, mert csak amannak a lelkét kívánta magához az anyja.

... A hold a fellegeket már mind elkergette. Szép fehéren száll fölfelé.

Tömörkény István.

ben megfelelő alakban az ágyúk mellett szerkesztettem egyúttal oly patronokat is, melyekből veszély a kezelő személyzetre csak malicziából származhat s melyekből a tüzelés csak az ágyún e célból elhelyezett gombnak egy újjal eszközlendő megnyomása által történendő reszelésszerű szűrés útján történhet meg; de egyébként a tüzelés még a legnagyobb záporosó közben is folytatható, mert gyújtóanyagom a nedvesség iránt tökéletesen fogékonytalan. Ugyancsak e patronok még egy gyutacsos szerkezetű, valamint egy villamám vezetéseire is alkalmas ágyúhoz is teljesen veszélytelenül használhatók.

En, nem lévén gyáros, magam nem is állíthatok elő viharágyúkat; de gazdaközönségünk érdekeit tekintve és azokat érdek nélkül szolgálni óhajtván, egyelőre készségem elvállalom az általam szerkesztett ágyúk elkészítésének felügyeletét, vezetését, ellenőrzését, a kész ágyúknak belövését és pontos, kifogástalan állapotban történendő kézhez juttatását s egyben jelezni kívánom, hogy saját, egészen új szerkezetű ágyúimat — a cél szolgálatát tekintve — és az eddigi készítményektől is megkülönböztetve,

„*Precioza*“ néven „*gazdasági ágyúk*“-nak kereszteltem el. E czímen bárkitől készséggel fogadok el megrendelést és kívánatra szolgálok megfelelő fölvilágosítással is.

Végül tudván azt, hogy gazdaközönségünknek legalább egy része még a viharágyúzást illetőleg nincsen mindenekben kellőleg tájékozva s hogy szakember véleményére és utbaigazítására több tekintetben utalva van, elfogaltságomra való tekintetből akként intézkedtem, hogy a viharágyúzást érintő bármely kérdésben kivülem még más szakközeg is álljon gazdaközönségünk rendelkezésére; miért is nálam fölvilágosítás mindenkor és mindenekben nyerhető; kívánatra készíték ágyú-rajvonal terveket; megállapítom a beszerzendő ágyúk mennyiségét; kijelölöm a jelző és az egyes lőállomásokat; szerkeszték szolgálati szabályzatokat; kiiktatom a kezelő személyzetet stb., stb. Egyszóval testtelélekkel állok e szakmában gazdaközönségünk rendelkezésére és még az esetben is, ha eddig ismert ágyúk elhelyezéséről s érdekéről is van szó.

Lakatos Károly.

Halászat.

Halászatok a Szamosban.

A nagy földterületet, szebbnél-szebb hegyi vidéket megfutó *Szamos-folyó* pályájának igazán legelragadóbb részletét mutatom be az olvasóknak. A szilágyságvármegyei Szamos-völgy klasszikus földje ez, melyet a természeti szépségek egész sora díszít s a történelmi emlékek lépten-nyomon feltűnedező mohos romjai, ott bolyongván, ragadják lelkünket a küzdelmes, viharos múlt-időkbe.

A Szamosnak az erdélyi részekben megfutott pályája is változatos szép, de amint belép *Turbucza* község határában Szolnok-Doboka vármegyéből a Szilágyság területére, mintha ő is elandalogna a természeti alkotások remekéin, lassú kanyargással csókolgatja az előhegységek virágokkal borított lábait s mint egy ezüstszalag gyüremlik jobbra, balra, amíg *Gardánfalva* község határát elhagyva, Szatmár-vármegye területére lép. Az a 20 km. földrajzi hosszúságú terület, melyet vármegyénkben kétfelől erdővel borított hegyek között megtesz, az ő folyammedrének kinyújtásával legalább is 35 km.

Szeszélyes kanyargásai *Zsibón* alól, amint a *Rákóczi-hegyet* elhagyja s északra tart, nagyon is zabolátlanak, aminek az az oka, hogy itt a völgy kitágul és a pajkos folyó szabadon csatangolhat, tetszése szerint változtathatja medrét; itt szabályozván azt, más helyen zeg-zugosan kiczifrázván fantasztikus csipkézettel. Még szép is ez az állapot ott, a dúsán termő szántók, gazdag kalászkok által fedett völgy ölen, de egyáltalában nem hasznos; mert a szabályozatlan mederből gyakran kiönt az áradat és sok kárt okoz. Ezenkívül egészségtelen mocsarakat alkot a partok mentén és sok termőföldet elvon a rendszeres művelés alól. Van azonban bőven füzes és nádas mindenütt a folyó mentén, melyek részben kárpótolják a lakosságot az okozott károkért; mert ezeket a vad terményeket kosárfonásra, házfedésre stb. használják fel.

A szilágysági Szamos-völgy községeinek lakossága, Zsibót kivéve, nagyobbára oláhok, kik földműveléssel, haszonjóságok tenyésztésével és *halászáttal* foglalkoznak. Ez utóbbit nagy haszonnal űzik, mert a Szamosnak épen ez a része igen gazdag halakban. Erről már a múltak krónikásai is nem egy helyen tesznek említést. Így például *Hodor Károly* azt írja, hogy a Szamosban helyenkint rófnyi harscsákat fognak, a gátak alatt pedig vidrákat. *Kövári* a Szamosról és a vízében található halakról ezeket írja: „befordul a Szilágyság parányi részébe, inkább csak határvonalul, de

itt már méltóságosan zúgva, mintha a partjain kitört nagy eseményeket regélné, miután annyi csatatér, annyszor feldőlt városok, annyi elhamvasztott romok alatt hömpölyög. A Szamosban a *sárlakó csukán kívül sok kecsége, tok s harscsa van, mely a Tiszából jön fel néha.*“

Természetesen a régi írók adataikat nem mindig megbízható forrásból merítették, amit az is bizonyít, hogy a harscsát úgy említik, mint csak a Tiszából felvándorló kőbor halat; pedig az, mint alább meglátjuk, a Szilágyság ezen folyójában állandóan tartózkodik s minden időszakban halászsák, nemcsak Zsibóig, mint *Kövári* említi, hanem azon felül is. Az említett halakon kívül előfordul bőven a *ponty* is, melyből sokszor gazdag zsákmány kerül a halászkok hálójába és a n.-bányai, szatmári piacra. Van azután *márna*, *menyhal*, *csuka*, kárász stb. A szabad halászat idejében valódi rablógazdaságot folytattak e vízi termékek ellen s nem esoda, hogy az újabb időkben nem volt oly bőség a halban, mint hajdanán; de a szilágysági folyók általában kevesebb vízmennyiséggel futják meg ma már változatos pályájukat, mint régen, aminek talán az is az oka, hogy erdeink napról-napra jobban pusztulnak. Sok helyen, ahol a folyók partjain nagy erdőségek terültek el, most a furulyázó pásztor terelgeti nyáját s a szántó-vető és a légben ringó pacsirta dalol. A Szamos víztartalma is megapadt; mellékfolyói közül különösen a *Szilágyság* a száraz nyári időszakban *fenékgig kiürül*. Hajdanában pedig gazdag haltartalma volt; annyira, hogy *II. József* idejében a vármegye a halászat érdekében takarítatja partjait a varjútövistől és rekettyebokroktól.*)

De hagyjuk ez alkalommal a történelmi visszaemlékezéseket s térjünk át egypár érdekes halászat leírására, melyet én eszközöltem a Szamosban, a felségesen szép *czikói szorosban*. Akkor történtek ezek, mikor még a halászati-jog sehogy se volt szervezve s évi bérlete 50 kr.—1—2 forint közt váltakozott. Három község halászati jogát a magam részére vétettem ki, hogy kirándulásaim alkalmával ne háborgattassam e kedvtelésemben senkitől. A hol a jog a földesúré volt, ott mindig szabadon halászhattam a földbirtokosok szivességéből. A halászat gyakorlására a *tóháti* és *szélszegi* híres halászkokkal szerződtem, akik amilyen jó halászkok, épen olyan agyafűrt hal-tolvajok voltak. Ilyenek különben a szamosmenti hajósmalmok molnárai valamennyien. Mindeniknek ficzánkolt gúzsra, vagy kötélre

*) *Szikszai Lajos* milléniumi felolvasása; *Petri M.* Szilágyságvármegye monografiája.